

Hungarológia Hollandiában

Jolanta JASTRZEBSKA

Bevezető

A hungarológia a szó szoros értelmében elég szűk fogalom, a hollandiai hungarológia helyzetéről szólva azonban fontosnak tartom bemutatni, hogy milyen légkörben funkcionál és miből táplálkozik a magyar kultúra Hollandiában, így az egyetemi oktatáson és kutatáson kívül másról is szeretnék beszélni.

Az első világháborút követő holland segítség magyar gyerekek számára, majd az 56-os forradalom utáni menekültek fogadása, a magyar kulturális kisebbség folyamatos pénzügyi támogatása elősegítette azt, hogy a „hollandiai” magyarok nem kényszerültek a nemzeti identitásukat, nyelvüket feladni. Az emigránsok második, harmadik generációja is beszél magyarul, érdeklődik Magyarországra. Vannak, akik gyökereiket keresve iratkoznak be magyar szakra, azért, mert nagyon jól beszélnek a nyelvet, vagy éppen azért, mert alig tudnak magyarul. A ma már négy generációból származó magyarok jelenléte Hollandiában biztosan hozzájárul ahhoz, hogy a nagyközönség számára Magyarország nem teljesen idegen, ismeretlen folt valahol Közép-Európában. Erről tanúskodik pl. a már évek óta tartó érdeklődés a magyar film iránt, az utóbbi években pedig Konrád György és Nadas Péter sikerei. Hollandiában Magyarország azon közép-európai országok egyike, amelynek kultúráját, politikai és gazdasági fejleményeit figyelemmel kísérik.

A groningeni Finnugor Tanszék

A hollandiai hungarológia, mint egyetemi szintű oktatás és kutatás kezdettől fogva a Groningeni Állami Egyetemhez kapcsolódik, hiszen ez az egyetlen egyetem Hollandiában, ahol a magyar nyelvet és irodalmat mind főszakként, mind mellékszakként lehet tanulni. A groningeni hungarológia a Finnugor Tanszék része, a fennisztika és

a finnugor nyelvtudomány mellett. A Finnugor Tanszék keletkezése, a párhuzamosan folyó magyar, ill. finn tanulmányok teljes oktatási programjának a kibontakozása és megalapozása azonban évekre került; ebben a folyamatban úttörő szerepet játszott dr. A. D. Kylstra holland ógermanista professzor, aki tudományos munkássága révén elsősorban a finnre, majd a magyarra és más finnugor nyelvekre fordította figyelmét a Groningeni Állami Egyetemen, s mind a diákok, mind az egyetemi vezetők érdeklődését fel tudta kelteni ezen „egzotikus” nyelvek iránt. A. D. Kylstra *Geschichte der germanisch-finnischen Lehnwortforschung* (Assen 1961) című doktori disszertációjának megvédése után 1962-ben a groningeni egyetem Ógermanisztikai Tanszékének vezetője lett; előadásainak hatására 1966-ban hivatalos megbízást kapott finnugrisztikai előadások tartására. A groningeni Finnugor Tanszék ehhez a dátumhoz kapcsolja keletkezését, de az igazi áttörés csak később történt, amikor 1973-ban a magyar, ill. a finn nyelv és irodalom önálló és teljes jogú tanulmányozását/tanítását Hollandia akadémiai statutumába is felvették, ami azt jelentette, hogy attól a pillanattól kezdve a magyar, ill. a finn szakon is lehetségessé vált egyetemi diploma megszerzése. Ehhez azonban Hollandia egyetemei között szükség volt egy megállapodásra, hogy melyik egyetemen folyhat ezen szakok oktatása. Elképzelhetetlen volt ugyanis az a helyzet, hogy ebben a viszonylag kis országban több egyetemen folyna a magyaroktatás főszak szintjén. Figyelembe véve azt, hogy az új diszciplína relatív korlátozott érdekeltségre számíthatott, a Hollandiai Akadémiai Tanács azon a véleményen volt, hogy elég az országnak csupán egy egyetemén megteremteni annak lehetőségét, hogy a magyar főszak legyen. Az érdekelt egyetemek bölcsészettudományi karai ad hoc bizottságot alapítottak, amely egyhangúan úgy döntött, hogy a Groningeni Állami Egyetemen lesz a Finnugor Tanszéknek a helye. Más érdekelt egyetemek, az utrechti, ahol 1939-től kezdve dr. Szivirsky Antal tevékenykedett és az Amszterdami Városi Egyetem, ahol dr. Beöthy Erzsébet 1969-től dolgozott, megtartották a jogukat, hogy mellékszakként folytassák a magyar nyelv és irodalom tanítását. A döntésben szerepet játszott az is, hogy melyik egyetem mennyit volt hajlandó áldozni, mit volt hajlandó feladni cserében, ti. az egyetemek közötti feladatmegosztás országos terv szerint zajlott le és több diszciplínára terjedt ki. Újra A. D. Kylstra tudományos munkásságának, saját egyetemén való

pozíciójának és szervezési képességének köszönhető, hogy a Groningeni Egyetem hajlandó volt elvállalni az új diszciplína fejlesztését. Dr. A. D. Kylstra pedig kész volt az Ógermanisztikai Tanszék vezetése mellett a Finnugor Tanszék vezetését is elvállalni. Irányításával már 1968-tól finn munkatársak is dolgoztak, 1970-től kezdve a mai napig fil. maist. Sirkka-Liisa Hahmo a finn részen, mgr Jolanta Jastrzębska pedig a magyar részen. A nyolcvanas években hosszabb-rövidebb időszakban más finn, ill. magyar munkatársak is működtek a tanszéken, ezek közül a kiváló finn nyelvész, dr. Osmo Nikkilät szeretném említeni, aki 1994-ben vonult nyugdíjba. A magyar részlegen öt éven át dolgozott vendégtanárként dr. Gerstner Károly, a kiváló kutató, oktató és kolléga. Öt év eltelte után a Nyelvtudományi Intézet – amelynek előzőleg is munkatársa volt – hazahívta.

A. D. Kylstra nyugdíjba vonulása után a tanszékvezetői állás majdnem három évig (1985–1988) betöltetlen maradt. A megüresedett állásnak ugyanis csak a fele volt a Finnugor Tanszéké, másik fele pedig az Ógermanisztikai Tanszékhez tartozott. Dr. Gerstner Károly távozása lehetővé tette egy teljes tanszékvezetői állás megteremtését. Megemlítem, hogy tanszékünk kisebb időszakos változásokkal 5,5 állással rendelkezik, abból a magyar részlegre, az egyetemi tanárt leszámítva, 2,2 állás jut, ti. a tanáron kívül a magyar részlegen senki sem dolgozik teljes állásban. 1987-ben, nemzetközi pályázat eredményeként a groningeni egyetem dr. Honti Lászlót nevezte ki egyetemi tanárrá, aki ténylegesen 1988 elejétől vezeti a Finnugor Tanszékét. E kiváló finnugor nyelvész jelenléte a groningeni egyetemen mind a finnugor nyelvtudomány, mind a magyar szak tanítása szempontjából nagy nyereséget jelent. Honti László volt a témavezetője egy finn témájú disszertációnak, amelyet kollégánk, Sirkka-Liisa Hahmo 1994 júliusában védett meg; 1995 áprilisától vezetése alatt dolgozik finnugor témájú disszertációján tanszékünk egykori diákja, Paul van Linde.

Magyar főszakos tanulmányok a Groningeni Állami Egyetemen

Mielőtt tanszékünk tudományos tevékenységéről beszámolnék, oktatási programunkról szeretnék átfogó képet adni. Hollandiában minden bölcsészkar program négy év tanulmányi időt jelent. Abból

következően, hogy az ún. nem iskolai nyelvek tanítása a nulláról indul, az első két évben a legnagyobb hangsúly a nyelv elsajátítására esik. Diákjainknak az első tanév két trimeszterében kell átvenniük egy elég terjedelmes tankönyv anyagát (Erdős, J. et al. *Hungarian in Words and Pictures*), a grammatikai órákon kívül társalgásból, fogalmazásból, szövegek értelmezéséből, fordításból, idiomákból kapják a legtöbb órát. Ezenkívül természetesen általános jellegű előadásokat is hallgatnak, amelyek minden bölcsészkaron kötelezőek: *Bevezetés az általános nyelvtudományba*, *Bevezetés az irodalomtudományba*, a magyar, ill. finn nyelvre vonatkozóan pedig: *Bevezetés a grammatikába*, *Bevezetés a finnugor nyelvtudományba*; a felsorolt előadásokat a magyar és a finn főszakosok együtt hallgatják. Egyéb, a magyar szakkal kapcsolatos előadások az első évben: *A magyar irodalom áttekintése* (a kezdetektől a XIX. század végéig) és *Magyar kultúrtörténet*. Az első év sikeres befejezése lehetőséget ad finnugor nyelvtudományi képzésre, amelynek keretében elsősorban a második finnugor nyelv alapos, de passzív elsajátítása a feltétel, továbbá más rokon nyelvek ismerete. A legutóbbi időben az Észtországgal kiépített kapcsolatok keretében mind tanárok, mind diákok cseréje is létrejött. Finn és finnugor szakos diákjaink, az 1993/94-es tanévben oktató észt lektorral együtt már az első észt-holland kisszótárt is elkészítették. Magától értetődő, hogy az elsőnek választott nyelv további tanulmányozása nagyon fontos, ezért az oktatásnak az a célja, hogy a finnugor szakosak egy finnugor nyelvre vonatkozó aktív nyelvismerete egyenlő legyen a magyar, ill. finn főszakosokéval. Az irodalomra szánt óraszám a finnugor nyelvtudomány keretében kisebb, pl. az irodalmi szemináriumok a finnugor szakosok számára már nem kötelezők.

Az intenzív nyelvtanítás a második évre is jellemző: fordítás magyarról és magyarra, fogalmazás, szövegelemzés, társalgás, de ezenkívül egyre több speciális tárgy szerepel a programban, mint pl. a magyar nyelv története, magyar nyelvjárások, magyar leíró nyelvtan, a XX. századi magyar irodalom áttekintése. A harmadik évtől kezdve csökken a nyelvi órák száma, bővül azonban a program nyelvi és irodalmi szemináriumokkal, amelyek keretében a diákok egy bizonyos témakört most már a magyar nyelvű szakirodalom alapján is tanulmányoznak és felkészülnek a további önálló tudományos tevékenységre. Csupán példaképpen említem egy-egy szemináriumnak a

témáját: a magyar barokk irodalmat, a magyar szókincs eredetét ismerik meg. Az egyetemi tanítás szinte az egész tanulmányi idő alatt arányosan három területet ölel fel: a nyelvet, az irodalmat és a kultúrtörténetet (az utóbbi a harmadik évben szintén szerepel a programban), csak a szakdolgozat témája ad lehetőséget speciálizálódásra: nyelvészeti, irodalmi vagy kultúrtörténeti téma közül lehet választani. Említést érdemel az az általános hollandiai szokás, hogy a diákok kötelesek főszakon kívül is tanulni bizonyos tantárgyakat megszabott óraszámban, érdeklődésük és tervezett pályájuk szerint akár általános jellegű jogi tanulmányokat is, akár más nyelvet vagy közgazdaságtant választhatnak kiegészítésül. Ennek köszönhetően hozzánk is jönnek magyar nyelvet mellékszakként tanulni közgazdászok, szociológusok vagy germanisták.

A felvázolt program munkaigényes mind a diákok, mind az oktatók számára. Diákjaink abban az előnyös helyzetben vannak, hogy az ismert iskolai nyelveket tanulókkal szemben meglehetősen kis csoportokban tanulhatnak. Ezenkívül diákjaink számára biztosítva vannak magyarországi ösztöndíjak, diákjaink többsége tanulmányai idején legalább fél évet tanul egy magyarországi egyetemen (legtöbb esetben az ELTE-n).

Oktatási téren a legújabb fejlemény egy külön program összeállítása, amely két nyelv és két kultúra elsajátítását teszi lehetővé. Ugyanis a groningeni bölcsészkar vezetése kezdeményezésére létrejött egy NOMES nevű (Noord-, Oost en Midden-Európa, azaz Észak-, Kelet- és Közép-Európa) munkaközösség. Ez a következő, önállóságukat megőrzött tanszékekből áll: szlavisztika, skandinavisztika, finnugrisztika és ógermanisztika. Az 1995/96-ös tanévtől kezdve magyar–oroszl, illetve orosz–magyar szakon való tanulásra is nyílik lehetőség, éspedig azon diákok számára, akik magyar, ill. orosz főszakosok voltak tanulmányaik első évében. A kezdeményezést az a felismerés inspirálta, hogy Közép-Európa térségében csak az a (nyugati) szakértő tud jól tájékozodni, aki egy nyelvnél és kultúránál szélesebb körű képzést kapott.

A groningeni Finnugor Tanszék magyar részlegén pillanatnyilag a következő oktatók dolgoznak: dr. De Bie-Kerékjártó Ágnes, dr. Jolanta Jastrzębska, mr Henry Kammer és Kiss Anikó, mindnyájan csak kisebb-nagyobb részállásban. Különösen örvendetes az a tény, hogy a groningeni egyetem és az ELTE között 1990-ben lektorcse-

re-egyezmény létesült, ennek keretében egy groningeni oktató a budapesti Néderlandisztikai Intézetben tanítja a holland nyelvet, egy magyarországi oktató pedig a magyar nyelvet Groningenben, korábban az Amszterdami Városi Egyetemen is; előző lektorunk, dr. Szili Katalin még mind a két egyetemen dolgozott. 1995-től kezdve azonban az amszterdami egyetem nem tart igényt lektorunk segítségére.

Az évek folyamán tanszékünk oktatói több jegyzetet, oktatási segédanyagot készítettek, mivel a holland nyelvű szakirodalom meglehetősen szegényes. Beöthy Erzsébet *Hongaars. Fundamentele grammatica voor Nederlandstaligen c.* munkája az egyetlen, amely az egyetemi tanításban felhasználható. A következő kézirat jellegű munkák készültek eddig: szójegyzékek a tankönyvhöz (H. Kammer), idiómagyűjtemény és fordítási gyakorlatok (De Bie-Kerékjártó A. és H. Kammer), holland–magyar–finn nyelvészeti terminológiai szótár (Honti L.), magyar mondattan (J. Jastrzebska és I. Molenkamp-Wiltink). Holland nyelvű segédanyag összeállítása szükséges, de hálátlan munka, mivel a jegyzetek, segítőanyagok készítése Hollandiában nem számít sem tudományos munkának, sem publikációnak. Ugyanakkor arra is alig van esély, hogy egy kiadó elvállalná az ilyesféle, nem is iskolai nyelv anyagának a kiadását. A fakultás csak kivételes esetekben hajlandó erre a munkára külön időt, azaz részállást rendelkezésre bocsátani, pl. programváltozáskor. Külön eredménynek számít, hogy tanszékünkön elkészülhetett egy olyan munka, amely a holland hungarológia, de tulajdonképpen szélesebb közönség számára is nagyon fontos, nevezetesen a magyar–holland szótár. A kulturális egyezményben rögzített terv alapján tanszékünk megkapta a minisztériumi szubvenciót, amely lehetővé tette egy közepes nagyságú (40 000 címszót tartalmazó) magyar–holland szótár összeállítását. A groningeni egyetem rendelkezésre bocsátotta az infrastruktúráját, amely szükséges volt a munkálatokhoz. A munkát drs Bosch-Ablonczy Emőke, volt tanítványunk és H. Kammer végezte. A kézirat elkészült, de a legújabb társadalmi és politikai változások következtében a magyar nyelv szókinccse új szavakkal bővült, így a szótár is átdolgozásra, aktualizálásra szorul. A Hollandiai Nyelvunió (Nederlandse Taalunie), amelynek egy bizottsága lexicográfiával foglalkozik, elismerően nyilatkozott a kéziratról, sőt új szubvenciót helyezett kilátásba, erre várnak most a szótárszerkesztők. A szótár holland–magyar része Budapesten készül, a munkála-

tokat dr. Mollay Erzsébet vezeti. Minden remény megvan arra, hogy mindkét rész meg fog jelenni az Akadémiai Kiadónál.

Oktatási feladatokon kívül tanszékünk tudományos munkát is végez, konferenciákat szervez és többféle módon igyekszik hozzájárulni a magyar kultúra terjesztéséhez Hollandiában. Tanszékünkön keletkezése óta a tudományos kutatás terén a nyelvészetre esik a hangsúly. A. D. Kylstra kezdeményezésére a finn részleg az ógermanisztikai tanszékkel együtt a balti finn nyelvek régebbi germán jövevényszavait kutatja, ennek eredményeként a három kötetre tervezett szótárból az első rész meg is jelent (A. D. Kylstra–Sirikka-Liisa Hahmo–Tette Hofstra–Osmo Nikkilä: *Lexikon der älteren germanischen Lehnwörter in den ostseefinnischen Sprachen. Bd. I: A–J.* Amsterdam–Atlanta 1991). Jelenlegi tanszékvezetőnk főmunkássága szintén nyelvészeti, így érthető, hogy 1991-ben, tanszékünk 25 éves fennállása alkalmából nyelvészeti jellegű szimpóziumot rendeztünk, amelynek anyaga már meg is jelent: *Finnisch-ugrische Sprachen zwischen dem germanischen und dem slavischen Sprachraum* (Amsterdam–Atlanta, 1992).

A magyar részleg munkatársai több, egymást kiegészítő területen dolgoznak. De Bie-Kerékjártó Ágnes, aki 1988-ban az ELTE-n védte meg doktori disszertációját [*A magyar irodalom fogadtatása Hollandiában (1945–1983)*. *Studia Philologica Moderna*, Budapest, 1988], s a magyar irodalomról publikált hollandiai folyóiratokban, jelenleg nyelvészeti témával foglalkozik. Jolanta Jastrzębska 1989-ben a groningeni egyetemen védte meg disszertációját (*Personnages tragiques et grotesques dans la littérature Hongroise moderne*. Amsterdam–Atlanta, 1989), amelynek témavezető tanárai A. D. Kylstra, Szabolcsi Miklós és Kibédi Varga Áron voltak. A két disszertáció keletkezése és létrejötte mutatja, hogy tanszékünk mindig szoros kapcsolatot tartott magyarországi kutatókkal, ill. kutatóközpontokkal. Jastrzębskát disszertációjáért 1991-ben Szirmai-díjjal tüntették ki és még ugyanabban az évben a Nemzetközi Magyar Filológiai Társaság bizottsági tagjává választották. Tudományos tevékenysége főképpen irodalmi témájú, de a szinkrón magyar nyelvtan (különösen a magyar mondat) szintén érdeklődési körébe tartozik, e téren is publikál.

H. Kammer kétségkívül jelenleg Hollandia legjobb magyar fordítója, ő ültette át hollandra olyan magyar írók műveit, mint Gárdonyi

Géza, Kosztolányi Dezső, Konrád György, Nádas Péter és Kertész Imre. 1994-ben, Nádas *Emlékiratok könyve* c. regényének fordításáért Hollandia legtekintélyesebb díját, a Martinus Nijhoff-díjat kapta meg. Konrád és Nádas példátlan sikere Hollandiában – nemcsak az értelmiség, hanem a nagyközönség körében is – Kammernek is köszönhető. Különösen örvendetes az a tény, hogy e kiváló fordító tan-székünk munkatársa, ő tartja a fordítási szemináriumokat magyarról hollandra. Cinikus megjegyzésnek hathat, de bizonyos értelemben annak is köszönhető fordítási tevékenysége, hogy csak kis részál-lásban dolgozik az egyetemen. A hollandiai magyar fordításokról szólva meg kell említenem egy másik, szintén nagyon tehetséges személyt, volt tanítványunkat, I. Molenkamp-Wiltinket, aki Hajnó-czytól, Esterházytól már fordított, pillanatnyilag Konrád György esszéin dolgozik.

A magyar lektorunk ebben és a következő tanévben Kiss Anikó, angol–magyar szakon végzett, a szegedi egyetem munkatársa. Kiss Anikó azokat a tantárgyakat oktatja, amelyek a nyelv elsajátításával, a nyelvtannal függenek össze. Alkalmanként „társadalmi munkát” is végez, mint pl. a tavaly rendezett egynapos tájékoztató program az egyik iskola számára.

A három előbb említett oktató egyik közös vállalkozása a *Bzzlletin* (sic!) című hollandiai irodalmi folyóirat magyar száma (J. Jastrzebska szerkesztésében), ami 1987-ben jelent meg és amelynek létrehozásában Kibédi Varga Áron, ill. saját tanítványaink: E. Bosch-Ablonczy, I. Molenkamp-Wiltink, S. van der Mije segítettek.

A magyar nyelv oktatása az Amszterdami Városi Egyetemen

Mint az előbb említettem, a magyar nyelv tanítása az Amszterdami Városi Egyetemen is folyik, az azzal megbízott docens több mint huszonöt éve dr. Beóthy Erzsébet, aki a hamburgi egyetemen szer-zett doktori címet finnugor témájú disszertációval. Munkássága kü-lönösen a magyar nyelv tanítására terjed ki. Ő adja ki a *Tótfalusi Series of the University of Amsterdam. Studies in Cultural Inter-action in Europe. East and West* című, főképpen angol nyelvű fo-lyóiratot, melynek eddig három száma jelent meg, s holland, magyar és más külföldi kutatók publikálnak benne.

A magyar mellékszak a finn mellékszakkal együtt az amszterdami egyetemen is hosszú ideig egységet alkotott. 1992-ben azonban a magyar és finn szét lett választva, a magyar a Kelet-európai tanulmányok nevű intézetbe került. Pár éve ennek az intézménynek egyik munkatársa a magyar részlegen dr. Maráczi László, aki általános nyelvészetből doktorált. A Kelet-európai tanulmányok hároméves képzés, amelyet más szakon végzett első év tanulmányai után lehet teljesíteni. A kezdő szak magyar, egy szláv, ill. román nyelv lehet. Történelem szakosok és közgazdászok szintén beiratkozhatnak, azazal a feltétellel, hogy az említett nyelvek egyikét megszabott óraszámban tanulják. Az Intézet tájékoztató füzeté szerint a magyar nyelv különösen az első év tanulmányaiban játszik döntő szerepet, majd a nyelvismeretet egyéb, a kelet-európai térségre vonatkozó más kulturális és történelmi tárgyakkal bővítik.

Az egyetemek közötti feladatmegosztás, amelyről fentebb volt szó, és amelynek következtében a magyar mint főszak a groningeni egyetemre került, nem kedvezett a szorosabb együttműködésnek a groningeni és az amszterdami egyetem között, minden jószándékunk és igyekezetünk ellenére sem. Intézményes együttműködésre Groningen és Amszterdam között csak 1988-ban került sor, amikor a budapesti Művelődésügyi Minisztérium és a hágai Oktatás- és Tudományügyi Minisztérium kezdeményezésére létrehozták az Egyetemközi Hungarológiai Központot. Feladata a magyar kultúra terjesztése, a magyarsággal kapcsolatos ismeretterjesztés volt. A központ székhelye Groningen lett, mivel igazgatójává a Finnugor Tanszék vezetőjét jelölték. Az évek folyamán a Központnak több, részállású koordinátora is volt (a kezdetén és a végén részállásban). A Központ a két egyetem által garantált költségvetéssel rendelkezett, Magyarországról sok könyvet, filmet és egyéb anyagot kapott, több kulturális programot rendezett: kiállításokat, filmbemutatókat, szimpóziumokat. A Központ azonban nem volt képes saját működési költségeit előteremteni, amit az egyetemi vezetők tulajdonképpen elvártak tőle. Végeredményben a megoldatlan finanszírozási probléma lett a Központ megszűnésének az oka. Az is megkérdőjeleződött, hogy van-e egyáltalán szükség egy ilyen központra, hiszen a holland–magyar kapcsolatoknak évtizedes hagyományai vannak, s mindenfajta kezdeményezésnek – legyen az akár az utrechti filmszimpózium, akár tudományos kutatás, akár előadások szervezése –

vannak kiépített csatornái, amelyeken keresztül minden közvetítés nélkül is beszerezhető a szükséges anyag, ill. meghívják a kiszemelt magyarországi személyiséget. Így Konrád György többször is részt vett hollandiai szimpóziumokon, anélkül hogy a Finnugor Tanszék magyar részlegét bárki is segítségül hívta volna, a Központról nem is szólva. Amikor ez év februárjában a Groningeni Színház Nádas Pétert meghívta egy írói fesztiválra, az író nagy sikeres színházi fellépése után a finnugor tanszék más tanszékekkel együtt kerekasztal-beszélgetést rendezett az egyetemen. Ezzel a példával azt akarom szemléltetni, hogy a hollandiai rendezvények szervezői rendelkeznek a megfelelő önállósággal és anyagi feltételekkel, nem szorulnak bármilyen más intézmény közvetítő szerepére. Ebben különben a Magyar Nagykövetség is segít, különösen 1989 óta játszik fontos, politikamentes kultúraközvetítő szerepet. Erre jó példa a *Magyar Festészet (1860–1910)* című kiállítás, amelyet ez év májusában nyitottak meg Hágában.

A Hollandiai Mikes Kelemen Kör

A magyar kultúra hollandiai jelenléte szempontjából már több mint harminc éve nagyon fontos szerepet játszik a hollandiai Mikes Kelemen Kör. Még az 1956-os forradalom előtt lelkes fiatalok alapították, később az 56-os és a későbbi emigráció új erővel táplálta ezt a társaságot, amely a mai napig nem veszítette el lendületét, a magyar nyelv és kultúra ápolását. A Mikes Kelemen Kör vezetőségéhez olyan egyéniségek tartoznak, akik a magyar tudományos, ill. kulturális életben is ismertek, pl. Kibédi Varga Áron vagy Dedinszky Erika, mindkettő sokat tett a magyar kultúra terjesztéséért Hollandiában. Dedinszky Erika sokat fordított, Kibédi Varga Áron pedig számos előadásában szólt magyar témákról, magyar irodalmi alkotásokról, nemrég jelent meg szerkesztésében egy modern magyar novelláskötet: *Hongarije. Verhalen uit deze tijd* (Meulenhoff, Amsterdam 1990). Annak összeállításában, fordításában tanszékünk munkatársai, diákjai is részt vettek. A Mikes Kelemen Kör elsősorban a Hollandiában élő magyar értelmiségieket egyesíti, havonta egyszer összejövetelet szervez, amelynek keretében előadás hangzik el. Az előadásokat sokszor éppen Hollandiában tartózkodó magyar írók, tudósok, művészek tartják, néha a Kör tagjai. A leghíresebb

rendezvényei közé a tanulmányi napok tartoznak. A Kör minden év szeptemberében négynapos konferenciát szervez, egy-egy aktuális, többnyire irodalmi-kulturális, néha történelmi témáról. Az előadók Európa több országából jönnek: Párizsból pl. a *Magyar Műhely* szerkesztői, Sípos Gyula, Karátson Endre, Angliából Czigány Lóránt és Péter László, Németországból Borbándi Gyula stb. A Kör mindig – tehát az igazán nehéz időkben is – meghívott magyarországi előadókat is. Képtelenség lenne azokat a Magyarországon is híres tudósokat, írókat felsorolni, akik előadást tartottak a Körben, csupán példaképpen említek egypár nevet: Balassa Péter, Kemenes Géfin László, Krasznahorkai László, Radnóti Sándor, Szegedy-Maszák Mihály, Cs. Szabó László, Szőrényi László, Tverdota György, Thomka Beáta stb. Sokan közülük Groningenben is tartottak előadást, éppen annak köszönhetően, hogy a Kör meghívta őket Hollandiába, így tanszékünk révén Groningenbe is eljuthattak. A Hollandiai Mikes Kelemen Kör több alkalommal kiadta a tanulmányi napok anyagát, pl.: *Nyugati magyar irodalom* (Amszterdam 1976), *Őnarcképünk sorsunk tükrében. 1945–1949. Sine ira et studio* (1984), *Változás és állandóság. Tanulmányok a magyar polgári társadalomról* (1989), *Embernek próbája, Tilalomfák*.

A Kör további működését az újabban Hollandiában letelepülő értelmiségiek biztosítják. Az 1995-re tervezett tanulmányi napokra az elmúlt tíz évben a Kör irodalmi díjával, a Mikes Kelemen-éremmel kitüntetett írók közül a következők várhatók: Esterházy Péter, Csalog Zsolt, Krasznahorkai László, Kukorelly Endre és Márton László.

A hollandiai hungarológia a fenti vázlat szerint elég színes és sok forrásból táplálkozik. Ez szerencsére egyúttal azt is jelenti, hogy a nálunk végzett diákok többsége talál olyan munkát, amelyben a magyarsággal kapcsolatos ismereteit fel tudja használni és terjesztheti azokat.